

Foto: Johan Sävström

Mellanhänder snor vinsten framför ögonen på fattiga bönder

På vägen genom Manica dundrar lastbilar med majs från USA till svältdrabbade Malawi. På fälten längs vägen växer ett överskott av majs men bönderna här kan varken mala eller lagra majsen i stora kvantiteter och kan därför inte sälja mjöl till grannlandet.

MARKNADEN FÖR MAJSMJÖL är relativt stor i Moçambique. De flesta familjer på landsbygden maler själva majs till hushållet men stadsbefolkningen måste köpa färdigmalet mjöl. Dessutom handlar FN:s livsmedelsprogram, WFP, årligen upp stora mängder malen majs för att distribuera till hungersdrabbade områden. Cirka en halv miljon människor är varje år i behov av matbistånd: är det inte torka i söder så är det översvämningar i de centrala provinserna som förstör bönders skördar. Det är dock sällan brist på mat i hela landet samtidigt. Oftast finns det överskott i norr eller till exempel i Manica men det brister i transporter och distribuering.

Å andra sidan fungerar vissa transporter alltför bra.

– Varje gång det är svält i Malawi skeppas majs från USA till hamnen i Beira, därefter med lastbilar som passerar här på stora vägen. Det är helt galet med tanke på att Manica nästan alltid har majsöverskott och att Malawi är ett grannland, säger Saide Mapundo.

Saide Mapundo är agronomisk rådgivare åt en bondefören-

ing i Catandica, ett distrikt i norra Manica. Han anser att bönderna i området skulle vinna på att driva en kvarn och sälja mjöl istället för bara råvaran.

– Men det krävs att vi kan magasinera skörden också. Vid skördetid är priset alltid lågt eftersom alla har majs, men några månader senare stiger priset igen, säger Saide Mapundo.

DETTA UTNYTTJAR DET SYDAFRIKANSKT ÄGDA DECA. Fabriken har 200 anställda och kapacitet att mala 100 ton per dag. Med moçambikiska mått är det en relativt stor industri. Under majssäsongen köper Deca 200 ton majs om dagen av bönder i Manica samt några distrikt i Sofala. Affärsidén är just att köpa upp majs under skördesäsong när priserna är låga, lagra majsen ett antal månader för att sedan mala och sälja mjölet när priset ökat på grund av brist på majs runtom i landet.

– Utan oss skulle bönderna få svårt att sälja all sin majs eftersom de inte har tillgång till marknaderna i städerna. Fast vi drivs såklart av vinstintresse, annars skulle vi inte syssla med detta,

En av Decas 27 uppsamlingsplatser längs huvudleden.

Foto: Johan Sävström

säger Dirk du Plessis som är inköpsansvarig på Deca.

Vid en av Decas 27 uppsamlingsplatser längs huvudleden som skär genom provinsen, knyter Hison Daisson ihop 50-kilosäckar som hans kolleger just haft på vägen. En presenning på marken fångar upp majskornen som sprids när säckarna genom-söks efter allt som inte är majs.

– Ibland försöker bönderna öka vikten genom att lägga i sten eller jordklumpar i botten av säcken. Det är upp till oss att kontrollera ordentligt. Återvänder vi till Deca med preparerade säckar drabbas vi av löneavdrag, säger Hison Daisson.

MAJSEN HAR FRAKTATS DIT AV ETT GÄNG ynglingar med en pick-up. De är inte odlare men har upptäckt en möjlighet att tjäna pengar som mellanhand. Decas lastbilar kan inte lämna huvudvägen och bönderna saknar oftast transportmöjligheter att frakta majsen.

Ynglingarnas förtjänst är blygsam, på 20 kilo majs gör de en vinst på 13 meticais (drygt 3 kronor). Deca låter dem inte färdas

med kontanter eftersom lastbilarna vid ett par tillfällen blivit rånade av banditer så istället flyger Dirk du Plessis ut med helikopter och betalar bönder eller mellanhänder.

Saide Mapundo är kritisk till all slags mellanhänder och anser att Deca är ytterligare en sådan.

– Med egen kvarn och transportmöjligheter kunde bönderna sälja majs mjöl direkt till konsumenterna i städerna. Kanske till och med till WFP, säger han.

Odlarna är i en dålig förhandlingsposition och känner sällan till var de kan sälja eller till vilket pris. Bondeföreningen i Catandica vill bryta detta mönster och dessutom förmå bönderna att planera för hela året baserat på inkomsterna från skörden.

– Det finns ett kortsiktigt tänk som säger att några mynt idag är bättre än att äta sig mätt imorgon. Det är viktigt med en framförhållning som innebär mer än bara precis överlevnad. På så vis utvecklas den moçambikiska bonden, säger Saide Mapundo.

JOHAN SÄVSTRÖM